Seat No. : _______________

XA-107

March-2013

T.Y.B.A

Sanskrit : Paper-VII

Time : 3 Hours] **[Max. Marks : 70**

સૂચના : પ્રશ્નપત્રમાં છાપેલો પ્રશ્નક્રમાંક જ ઉત્તરવહીમાં લખવો.

Instruction : Write the same question number in the answer sheet as mentioned in the question paper.

૧. નીચેના ગદ્યખંડોનું હાર્દ સ્પષ્ટ કરો : (કોઈપણ **બે**) **૧૨**

1. Evaluate the following paragraphs : (Any **two**) **12**

(१) कथं पुनः प्रत्यगात्मन्यविषयेऽध्यासो विषयतद्धर्माणाम् ? सर्वो हि पुरोऽवस्थिते विषये विषयान्तरमध्यस्यति, युष्मत्प्रत्ययापेतस्य च प्रत्यगात्मनोऽविषयत्वं ब्रवीषि ? उच्यते, - न तावदयमेकान्तेनाविषयः, अस्मत्प्रत्यय विषयत्वात् ; अपरोक्षत्वाच्च प्रत्यगात्मप्रसिद्धेः । न चायमस्ति नियमपुरोऽवस्थित एव विषये विषयान्तरमध्यसितव्यमिति, अप्रत्यक्षेऽपि आकाशे बालास्तलमलिनताद्यध्यस्यन्ति ।

(२) तत्र 'अथ' शब्द आनन्तर्यार्थः परिगृह्यते नाधिकारार्थः ब्रह्मजिज्ञासाया अनधिकार्यत्वात् । मङ्गलस्य च वाक्यार्थे समन्वयाभावात् । अर्थान्तरप्रयुक्त एव ह्यथशब्दः श्रुत्या मङ्गलप्रयोजनो भवति । पूर्वप्रकृतापेक्षायाश्च फलत आनन्तर्याव्यतिरेकात् । सति चानन्तर्यार्थत्वे यथा धर्मजिज्ञासा पूर्ववृत्तं वेदाध्ययनं नियमेनापेक्षते एवं ब्रह्मजिज्ञासापि यत्पूर्ववृत्तं नियमेनापेक्षते, तद् वक्तव्यम् ।

(३) तत्पुनर्ब्रह्म प्रसिद्धमप्रसिद्धं वा स्यात् । यदि प्रसिद्धं न जिज्ञासितव्यम् । अथाऽप्रसिद्धं नैव शक्यं जिज्ञासितुमिति । उच्यते-अस्ति तावद् ब्रह्म नित्य शुद्धबुद्धयुक्त स्वभावं, सर्वज्ञं, सर्वशक्तिसमन्वितम्; ब्रह्मशब्दस्य हि व्युत्पाद्यमानस्य नित्यशुद्धत्वादयोऽर्थाः प्रतीयन्ते; बृहतेर्धातोरर्थानुगमात् । सर्वस्यात्मत्वाच्च ब्रह्मास्तित्वप्रसिद्धिः ।

(४) यस्य तूत्पाद्यो मेक्षस्तस्य मानसं वाचिकं काचिकं वा कार्यमपेक्षत इति युक्तम् । तथा विकार्यत्वे च; तयोः पक्षयोर्मोक्षस्य ध्रुवम् अनित्यत्वम् । नहि दध्यादि विकार्य उत्पाद्यं वा घटादि नित्यं दृष्टं लोके । नचाप्यत्वेनापि कार्यापेक्षा, स्वात्मस्वरूपत्वे सत्यनाप्यत्वात् । स्वरूपव्यतिरिक्तत्वेऽपि ब्रह्मणो नाप्यत्वं, सर्वगतत्वेन नित्याप्तस्वरूपावात्सर्वेण ब्रह्मणः आकाशस्येव ।

૨. નીચે આપેલ વિષયો પર ટૂંકનોંધ લખો : (કોઈપણ **બે**) **૧૨**

2. Write short notes on any **two** of the following : **12**

(१) अध्यासः ।

(२) साधनचतुष्टयम् ।

(३) धर्मजिज्ञासा - ब्रह्मजिज्ञासा ।

(४) આત્મસ્વરૂપ અંગે વિભિન્ન મતો.

Various views regarding 'The Self'.

૩. 'शास्त्रयोनित्वात्' સૂત્ર અંગે શંકરનો મત. ૧૧

3. Śaṅkara's commentary on the Sūtra 'शास्त्रयोनित्वात्' **11**

અથવા/OR

'तत् तु समन्वयात्' સૂત્ર ભાષ્યમાં રજૂ થયેલ પૂર્વપક્ષ

पूर्वपक्ष presented by Śaṅkara in the Sūtra 'तत् तु समन्वयात्' ।

૪. (અ) નીચે આપેલ કારિકાઓ સમજાવો : (કોઈપણ **ત્રણ**) ૧૨

4. (A) Explain the following कारिकाs : (any **three**) **12**

(१) दृष्टमनुमानमाप्तवचनं च सर्वप्रमाणसिद्धत्वात् ।
त्रिविधं प्रमाणयिष्टं, प्रमेयसिद्धिः प्रमाणादि ।।

(२) तस्मात्संयोगादचेतनं चेतनावदिव लिङ्गम् ।
गुणकर्तृत्वे च तथा कर्तेव भवत्युदासीनः ।।

(३) अध्यवसायो बुद्धिः, धर्मो ज्ञानं विराग ऐश्वर्यम् ।
सात्विकमेतद्रूपं, तामसमस्याद्विपर्यस्तम् ।।

(४) एष प्रत्ययसर्गो विपर्ययाऽशक्ति तुष्टि सिद्धयाख्यः ।
गुण वैषम्यविमर्दात्तस्य च भेदास्तु पञ्चाशत् ।।

(५) तस्मान्न बध्यतेऽद्धा, न मुच्चते नापि संसरति कश्चित् ।
संसरति, बध्यते, मुच्यते च नानाऽऽश्रया प्रकृतिः ।।

(६) सम्यग् ज्ञानाधिगमाद् धर्मादीनामकारणप्राप्तौ ।
तिष्ठति संस्कारवशाच्चक्रभ्रमवद् धृतशरीरः ।।

(બ) નીચેનામાંથી કોઈપણ **બે** પર ટૂંકનોંધ લખો : ૧૨

(B) Write short notes on any **two** of the following : **12**

(१) सत्कार्यवादः ।

(२) गुणाः ।

(३) प्रकृति-पुरुषसंयोगः ।

(४) लिङ्गम् ।

૫. व्यक्त-अव्यक्त-ज्ञ ચર્ચો. ૧૧

5. Discuss about व्यक्त-अव्यक्त-ज्ञ **11**

અથવા/OR

'પુરુષ'નું અસ્તિત્વ સિદ્ધ કરતી દલીલો દર્શાવી 'પુરુષબહુત્વ' ચર્ચો.

Delineate the arguments about the 'पुरुष' and emphasize पुरुषबहुत्वम्

અથવા/OR

'સાંખ્યકારિકા' ને આધારે સાંખ્યદર્શનના સિદ્ધાંતો ચર્ચો.

Discuss about the tenets of सांख्य system of thought as per 'सांख्यकारिका'.